

Ресурсен център Европа

С подкрепата на
програма "Еразъм+"
на Европейския съюз

13 ноември 2020

ИМА ЛИ НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПОВЕЧЕ ЗНАНИЯ ЗА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ В УЧИЛИЩЕ? /ПРОУЧВАНЕ/ IS THERE A NEED FOR MORE KNOWLEDGE ABOUT THE EUROPEAN UNION AT SCHOOL? /STUDY/

д-р КРАСИМИРА ВАСИЛЕВА,
NABEC

Abstract

The article presents a study conducted in the period of approval in Bulgaria of the new educational form for extracurricular activities for working with students on European issues and the formation of European values - European club - /2003 - 2015/. It aims to establish the extent to which Bulgarian secondary education provides lasting basic knowledge about the EU to adolescents.

„Образованието има по-важна цел от тази да осигурява обучена работна ръка за икономиката, то трябва да служи, за да прави от човешките същества не средство, а мерило за развитие.“

Жак Делор

Безспорно е, че богатството и силата на една страна се определят не толкова от природните ѝ дадености, а от човешките ѝ ресурси. Европейският съюз, обединяващ различни държави, ще продължава да функционира, жизнен и стабилен, когато поколенията млади европейци усвоят навика да живеят, работят и вземат решения заедно. А тази исторически предопределена задача се предоставя на образованието, като социална система, чрез която могат да бъдат предавани нови знания, изграждане на европейските ценности и чрез която се възпитават бъдещите европейски граждани. Вложенията в нея са инвестиция с широк времеви диапазон на възвращаемост.

Мисията на образованието днес е от една страна да подпомага формирането на широка обща култура у гражданите на 21 век, и от друга – да допринесе за усвояване на съвременни професии, чрез които те да могат да се реализират пълноценно на пазара на труда. Освен интелектуален и професионален потенциал от младите хора се очаква да имат формирано чувство за отговорност, активно отношение към света и готовност за дейност в демократичното общество. Пред тях е открита и възможността да живеят в една Европа без граници, с всичките нейни последващи предизвикателства. За да могат да се адаптират в нея и да посрещат тези предизвикателства се налага да притежават съответните знания, социална компетентност и утвърдени ценности в европейското общество.

Образователната политиката на Европейския съюз и членството на страната ни в него наложиха промени и в образователната система на България. Проведоха се редица реформи, продиктувани от необходимостта за модернизирание на образованието, така че то да отговори на европейските и световни образователни тенденции, стандарти и иновации, като разбира се, се запазват и възстановят някои български традиции.

Това рефлектира до преоткриване на българското училище като среда на едно ново отношение между училище и общество, училище и заобикалящ свят, училище и Европа. Но успява ли то да отговори на продиктуваните потребности от протичащите процеси на европейска интеграция, в които нашата страна участва?

В периода на утвърждаване в България на новата образователна форма за извънкласна дейност за работа с учениците по европейска тема и формирането у тях на европейски ценности – Европейски клуб - /2003 – 2015 г./ бе проведено проучване с 956 ученици на възраст 14 – 19 години от Европейските клубове на училища от градовете София, Перник, Пловдив, Дупница, Габрово, Видин, Монтана, Плевен, Добрич, Бургас, Кърджали, Сливен, Чепеларе, относно:

- Познават ли подрастващите институциите на Европейския съюз?
- Какво разбират средношколците под европейска интеграция?
- Познават ли учениците европейските ценности?
- Кои са основните източници за информация и знания за Европейския съюз и европейската интеграция?

Проучването бе реализирано чрез анонимни анкети, проведени на различни събития на националната мрежа на училищните Европейски клубове – NABEC¹. То целеше да се установи ефективността и устойчивостта, а също и потребността от извънкласната работа с учениците по европейска тема, реализирана в Европейските клубове като нова образователна форма в България.

- **Познават ли подрастващите институциите на Европейския съюз?**

На отворен въпрос „Посочете институциите на Европейския съюз“, получените резултати показва, че информираността на учениците относно Европейския съюз е твърде оскъдна.

Обобщените резултати сочат, че анкетираните средношколци на възраст 16-19 години, които не участват в извънкласни и проектни дейности от някои градове не са в състояние да цитират нито една от институциите на Европейския съюз. В

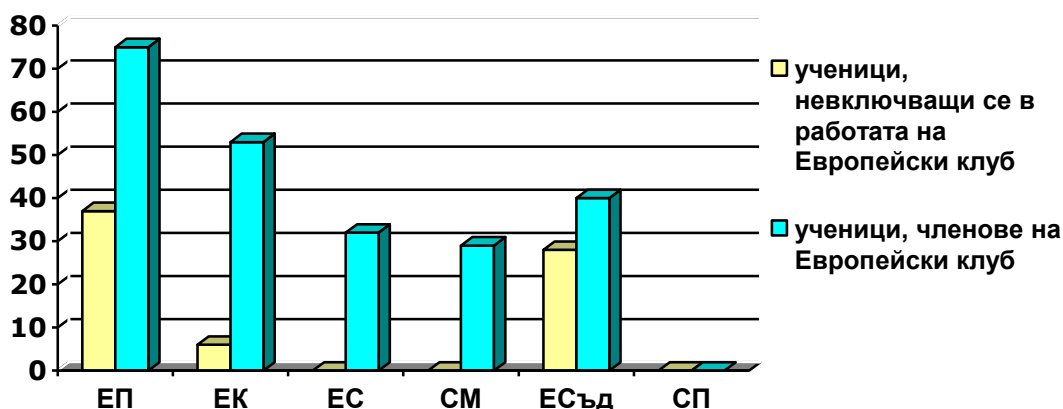
¹ NABEC – Национално сдружение на българските Европейски клубове, обединяващо клубове на 76 училища в 24 града на страната - <https://www.facebook.com/National-Association-of-the-Bulgarian-European-Clubs-NABEC-170670286459551/>

други най-разпознаваем се оказва Европейския парламент /до 37%/ , след него посочват Европейския съд /до 28%/ и малка част /6%/ - Европейската комисия.

Не такава е ситуацията при учениците, както и учителите, участващи в дейности и инициативи на Европейските клубове. Те показват много по-добра информираност и познаване на европейските институции - Европейски парламент /ЕП/, Европейска комисия /ЕК/, Европейски съвет /ЕС/, Съвет на министрите² /СМ/ Европейски съд /ЕСъд/ и Сметна палата /СП/.

Резултатите в последните години сочат повишаване на тази информираност, което се дължи на повечето техни участия в различни дейности, инициативи, както и участия по европейски програми. Обобщените резултатите са представени на графика 1.

Графика1. Познаване на институциите на Европейския съюз

• Какво разбират средношколците под европейска интеграция?

Дали учениците са информирани за европейската интеграция и как те разбират този процес? Дали знаят, че освен обвярзаност и сближаване, той вяклучва и определени условия и задължения, с които неминуемо младите ще се сблъскват и ще трябва да се съобразяват в съзнателния си живот.

Около 20% от анкетираните средношколци определят европейската интеграция като "промяна в начина на живот", голям процент не са в състояние да посочат каквато и да е формулировка или интерпретация, а останалите правят такава, но клоняща към доста погрешно определение: "навлизане на България в

² Вече се нарича Съвет на Европейския съюз

Европа и ЕС”, 23% го определят като “присъединяване” само на България, а 22% уточняват – “на дадена страна към ЕС”.

Анкетираните ученици от 15 до 18-годишна възраст, членове на Европейски клубове успяват да отговорят на въпроса. Техните отговори са групирани в таблица 1.

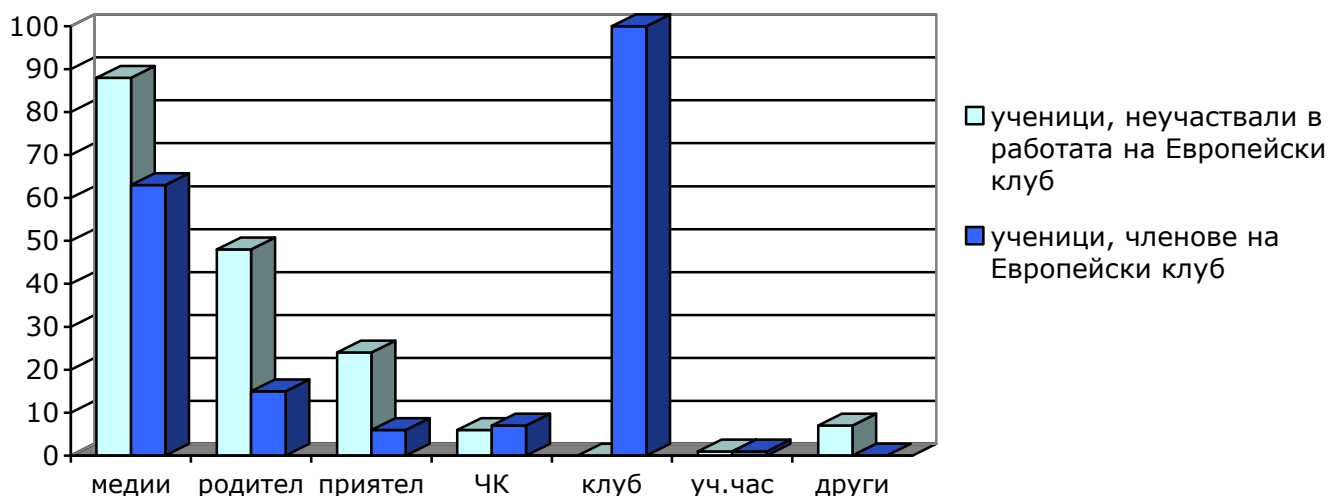
Таблица 1. Какво се разбира под европейска интеграция?

ОТГОВОР	15г.	16г.	17г.	18г.
Присъединяване към ЕС	55%	66%	-	16%
Това е съобразяване и вписване в европейските стандарти, начин на живот в Европа.	37%	-	75%	34%
Приобщаване на желаещи страни към ЕС	-	-	25%	18%
Обединяване на европейските страни с цел подобряване икономиката, културата и живота.	-	-	-	18%
Процес на обединение на страните в Европа на база взаимозависимост и взаимодействие	-	-	-	14%
Приобщаване към общоевропейските ценности и стандарти	-	34%	-	-
Присъединяване на България към европейските структури	8%	-	-	-

Анализирайки получените данни от изследването се констатира факта, че не възрастовата характеристика определя степента на информираност относно евроинтеграционните процеси, а по-скоро желанието и мотивацията, учениците да разширяват своите знания далеч извън рамките на методичната единица и най-вече участието в Европейския клуб.

Интересни и очаквани са резултатите от проучването за **източниците, от които учениците получават информация за ЕС**. В най-голяма степен анкетираните гимназисти, които не участват в извънкласни дейности и Европейски клуб посочват, че получават информация за Европейския съюз от медиите /телевизия и радио/. След това като източник на информация те споделят, родители, приятели, часа на класа /ЧК/, като единици посочват учебен час. Обобщените резултати са представени на графика 2.

Графика 2. Източниците, от които учениците получават информация за ЕС

Без да се пренебрегва основната роля на учебните занимания за систематичната подготовка на подрастващите трябва да се изтъкне, че в голяма степен инициативите на извънкласната форма на дейност на училищните Европейски клубове има основно значение за обогатяване знанията за съвременните процеси на европейска интеграция, в които нашата страна участва, за Европейския съюз и европейските народи. Чрез медиите /радио и телевизия/ се разширява познавателния кръгзор, формират се понятия, но винаги ли те носят вярното послание? Факт е, че често тяхната информация не е точна, понякога невярна, което води и до грешни представи.

• **Познават ли учениците европейските ценности?**

Обработените резултати на проучването сочат, че 16-19 годишни ученици, които не се интересуват и нямат отношение към провеждани извънкласни европейски инициативи не са в състояние да посочат примери за европейски ценности. В други само 23% от 15-годишните ученици дават отговор като посочват за ценности "чистотата по света, запазване на идентичност, добронамереност, дисциплина, а 15% от 16 годишните отбелязват "толерантност", останалите нямат отношение или нямат информация. От анкетираните ученици в гр. София на възраст 14-17 години, 14% посочват "мир, свобода"; 6% - "взаимно уважение"; 6% - "опазване на околната среда"; 7% - "спазване на закона", 6% са посочили "спазване на човешките права, свободно придвижване без граници", а останалите не дават отговор.

Много по-различна е констатацията при учениците, участващи в различните инициативи на Европейските клубове. Някои от тях цитират европейските ценности, други ги формулират като: морални норми, сплотеност, братство, правда, единство, взаимопомощ, отговорност, подпомагане на по-слабите държави, разбирателство, приятелство, уважение, расова търпимост, правда, честност, стремеж към прогрес. и др. За подчертаване е, че всички анкетирани са отговорили със своя формулировка и интерпретация, което показва позиция.

Резултатите от проучването показват, че най-познаваните европейски ценности сред младежите са: запазване на мира, свобода, зачитане на човешките права, толерантност и в по-малка степен върховенство на закона и демокрация. В изследването не става въпрос за ценностен избор на ученика, а по-скоро за познаване на ценностното ориентационно единство в европейското общество. Познаването на различните компоненти на европейското жизнено пространство и взаимовръзките в него е задължително условие за хармонизирането на личността в него. Европейските ценности регулират поведенското европейско пространство и те трябва да са начин на поведение в него. Познавайки ги човек може да бъде мотивиран да ги приеме за да покрива своите потребности.

ИЗВОДИ:

Формалното образование в средните училища на този етап не предоставя необходимите и трайни знания за европейската интеграция и за Европейския съюз. Това поставя учениците в ситуация да формират позиция и отношение на основата на различни източници на информация, които невинаги са компетентни или достоверни. Проблем, който остава дълготраен и неприодолян дори и с членството на страната ни в ЕС.

Неформалното образование, реализирано в извънкласната форма за организирана работа с учениците - Европейския клуб - допринася за обогатяване на учебно-възпитателния процес в училище и за реализиране на практика на развитието и възпитанието на гражданите на нашето демократично общество и граждани на ЕС.